

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa, Complectens Omnia Morum Præcepta, Et Principia Decisionis Omnium Conscientiæ Casuum, Suis Quæque Momentis Stabilita

Ad usum Parochorum, & Confessariorum

Continens Tractatus De Virtutibus Moralibus, De Justitia Et Jure Et De
Contractibus

Antoine, Paul-Gabriel

Ingolstadii, MDCCXXXIII.

VD18 90392159

Cap. IV. De Deposito, Commodato, Precario & Mandato.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40993

cap. ult. *de usur.* in 6. ex Conc. Gener. Lugdun. 4 Irrita sunt eorum Testamenta, nisi ante mortem restituerint, vel cautionem legitimam dederint, ex cap. cit. 5. Pro Clericis, qui moniti non desistunt, suspensio ab officio, & beneficio ferenda: pro Laicis excommunicatio ferenda, usque ad debitam restitutionem. cap. 7. *de usur.*

Porro Usurarius notorius est ille, qui facto, vel jure manifestè usurarius est. Est notorietate facti, dum mutuatur palam ad usuram, ita ut nullatergiversatione celari possit. Est notorius notorietate juris, quando de hoc crimine in iudicio convictus est, & damnatus. In Gallia dicitur admitti sola notorietas, quæ habetur per sententiam iudicis.

CAPUT IV.

De Deposito, Commodato, Precario, & Mandato.

NOTA. Depositem, Commodatum, &c. sumuntur hinc pro contractu, licet sæpè sumantur pro ejus materia, scilicet re deposita, commodata, &c.

Q. 1. *Quid est Depositem?*

Resp. Est contractus, quo aliquid alteri custodien-

stodiendum traditur, & ab hoc suscipitur. Perficitur solùm, dum res traditur à deponente, & suscipitur à depositario. Tradere enim, vel deponere non sufficit, sed requiritur etiam ut alter significet se ejus custodiam suscipere; nisi fortè ex officio teneatur eam custodire, ut sunt caupones, stabularii, aurigæ, nautæ, &c. nam sufficit illis videntibus rem in domo, vel curru, vel navi deponi, l. 1. ff. *Nauta*. &c.

Sequestrum autem, quod est species depositi, est contractus, quo res, de qua est controversia, alteri tertio custodienda traditur, eo fine, ut postea reddatur ei, cui adjudicabitur.

Q. 2. Quenam sunt obligationes depositarii?

Resp. Ex communi, tenetur 1. Rem depositam servare, ac custodire, eâ curâ ac diligentia, quam homines diligentes solent in simili re propria adhibere, l. 32. ff. *depos.* Quod si res deposita pereat, vel deterior fiat, tenetur solùm de dolo, & latâ culpâ. l. 1. *Cod. depos.* &c. Si tamen depositum cedat in commodum utriusque, ut si depositarius mercedem pro custodia accipiat, tenetur etiam ex culpa levi.

Hinc sartores, molitores, aurigæ, caupones, & similes tenentur ex culpa levi, nam tenentur ex officio sibi, & aliis utili annexam, habente

custodiam eorum, quæ ipsis traduntur, & se tenentur ea custodire. Ex contractu virtuali, ac implicito in utriusque partis commodum cedente. Si verò dispositio cedat in commodum solius depositarii, ut si apud ipsum deponatur pecunia eo solo fine, ut possit eam, si egeat, hic tenetur de culpa levissima, juxta alibi dicta. Item si seipsum obtulit ad custodiendam rem maximam diligentiam, vel hanc expressè promiserit; nam tunc tenetur ex pacto contractui addito.

2. Tenetur non uti re deposita, sine consensu Domini expresso, vel tacito, aut saltem prudenter præsumpto: quia rei usus non est ipsi concessus, sed solum commissa custodia; & non licet usurpare usum rei alienæ invito Domino: alioqui fit contra justitiam, nam quivis habet jus, ut nemo utatur re sua sine suo consensu. Quare l. 3. Cod. *depos.* utens re aliqua deposita sine consensu Domini dicitur reus furti. Hinc si usus ille sit pretio æstimabilis, ut usus equi, vestis, &c. solvi debet illius pretium: nam usus & fructus rei ad Dominum pertinet, & pretium usus est quidam fructus. Quod si Dominus usum concedat, tunc depositum transit in mutuum, si res deposita sit usu consumptibilis, aut alienata: vel si talis non sit, in commodatum, si gratis ejus usus concedatur, aut in locationem, si pretium exigatur. Porro juxta multos Domini consensus præsumitur circa usum pecuniæ depositæ,

fitæ, cùm eam tradit nec sacco clauso nec obfignato, nec alio indicio ostendit se utendi facultatem denegare; modo recipiens fit moraliter certus se eam soluturum, ut primùm exigetur.

3. Tenetur depositum repetenti reddere statim, cap. 2. de depos. & l. 1. ff. depos. nam alioqui retineret rem alienam invito Domino. Excipe nisi deponens in suum, vel aliorum damnum reposit, ut si furens enssem repetat: nam tunc deponens non est rationabiliter invitatus; vel nisi res deposita sit furtiva, & Dominus eam repetat; tunc enim restitui debet Domino, l. 31. ff. depos. Si verò Dominus eam non repetat, juxta l. cit. & l. 1. ff. depos. restituere debet ipsi furi, sed tunc tenetur eum monere, ut eam restituat vero Domino; & si faciat, monere damnum. Imò videtur lex supponere furem rem depositam repetere, ut eam restituat Domino. Quare Lessius docet eam semper debere restitui Domino, nisi fur putetur eam repetere animo restituendi eam Domino.

Porro si depositarius alteri, quàm Domino reddiderit depositum, & perierit, non tenetur ad restitutionem: modò bona fide, & prudenter, licet falsò putaverit esse Dominum, vel aliquem ab eo missum ad illud repetendum: quia tunc abest fraus, dolus, & culpa lata, ex quibus solum tenetur de damno.

Q. 3. Quid sunt Commodatum, & Precarium?

Resp. Commodatum est contractus, quo res ad solum usum gratuito conceditur usque ad designatum tempus, ante quod repeti non potest.

Precarium est gratuita solius usus rei concessio ad nutum revocabilis. Unde non differt à Commodato, nisi quòd possit quovis tempore repeti à concedente, non tamen in continenti; alioqui esset inane ac illusorium, non beneficium. Solvitur ipsius rei alienatione, & morte accipientis. cap. ult. de Precar.

Q. 4. Quenam sunt obligationes commodantis, & commodatarii?

Resp. I. Ex communi, commodans tenetur
 1. Aperire vitium rei commodatae, si sit periculofum, alioqui tenebitur de damno inde secuto. l. 18. & 22. ff. commod. cum dederit illius occasionem. 2. Tenetur ad impensas extraordinarias l. 18. ff. commod. 3. Tenetur non repetere ante tempus, de quo expressè vel implicite conventum est. l. 17. ff. commod. & cap. un. de commod. quia, ut ibi dicitur, non oportet nos beneficio decipi, sed juvari. Quare si ante repetat, tenebitur de interesse, quod inde alteri sequetur: nam fecit injuriam violando jus alterius ex pacto acquisitum. Ex-
 cipe

cipe nisi commodanti damnum simile ex carentia rei suæ inopinatò immineret; tunc enim juxta multos ei licet ante tempus finitum repetere, etiam cum alterius damno: quia non censetur usum rei suæ gratis concessisse, nisi sub hac tacita conditione ut in tali eventu posset repetere; neque enim in gratuita promissione, & concessione usus rei suæ quis censetur velle se ad tantum obligare, quantum in onerosa.

Resp. II. Ex communi, commodatarius tenetur ex justitiâ 1. Non uti re commodatâ, nisi ad usum sibi concessum, aut saltem cui prudenter judicet Dominum consensurum, ex l. 5. ff. commod. ubi aliàs dicitur furti reus: quia usurparet aliquem usum rei alienæ invito Domino; nec enim habet jus nisi ad usum concessum. Ex Instit. de obligat. quæ ex delict. &c. ibi: Furtum fit, cum quis alienam rem invito Domino contrectat. Itaque sive creditor pignore, sive is apud quem res deposita est, ea re utatur: Sive is, qui rem utendam accepit, in alium usum eam transferat, quàm cujus gratiâ ei data est, furtum committit: veluti si quis equum gestandi causâ commodatum sibi, longius aliquo duxerit. Placuit tamen eos, qui rebus commodatis aliter uterentur, quàm utendas acceperint, ita furtum committere, si se intelligant id invito Domino facere, eumque, si intellexisset, non permissurum credant, extra crimen videri.

2. Tenetur rem commodatam finito tempore

pore restituere, etiamsi non repetatur, *cum dies statuta pro Domino interpellat*, cap. ult. de locato. Alioqui tenebitur omne lucrum cessans & damnum inde proveniens compensare, cum sit illius causa iniusta: nam non habet jus utendi re alienâ eamque retinendi ultra tempus sibi concessum, sed Dominus habet jus illam tunc possidendi, & eâ utendi.

3. Tenetur ad impensas ordinarias, & modicas, necessarias ad rei commodatæ conservationem, v. g. ad pabulum equi, non tamen ad extraordinarias magnas, v. g. ad curationem magni pretii, ad restaurationem domus l. 18. ff. *commod.*

4. Tenetur maximam diligentiam ac curam ad rem commodatam integrè & in bono statu conservandam adhibere; ex l. cit. & *Instit. quibus modis &c.* Quare si res pereat, vel deterior fiat, ex culpâ etiam levissima, tenetur ad restitutionem, nam contractus cedit in ejus solius utilitatem, ex c. un. de *commod.* ibi: *Cum gratiâ sui tantum quis commodatum accepit, de levissimâ etiam culpâ tenetur. Licet casus fortuitus (nisi accideret culpâ suâ, vel intervenerit pactum, seu in mora fuisset) sibi non debeat imputari.* Ergo tenetur ad restitutionem rei commodatæ, quæ perit vel amittitur, dum per tertium remittitur, si non adhibuit diligentiam & prudentiam maximam, ut fidelem ac idoneum inveniret: secus, si hanc adhibuit, l. 20. ff. *Commod.* Vel si tertius ille à commodante fuit

fuit electus, tunc enim res domino suo perit. Quod si in utriusque commodum res fuisset commodata alteri, hic tenebitur solum de culpa levi: si verò in solius commodantis de culpa lata, juxta regulas alibi traditas.

Q. 5. An res aliena commodata, deposita, conducta, &c. debet preferri propria, si utraque conservari nequeat, ut in periculo incendii, naufragii, &c.

Resp. I. Si res tua propria sit pretiosior, potes eam conservare præ aliena commodata, deposita, &c. Quia non exigit æquitas, ut quis majore suo damno impediatur damnum minus alterius. Sed tunc si res erat commodata, juxta multos, teneris ejus pretium restituere, *ex l. 5. ff. commod. ubi dicitur commodatarius non teneri compensare damnum ex incendio vel ruina ortum, nisi cum posset res commodatas salvas facere, suas prætulit.* Nam æquum non est, ut alter damnum sustineat, salvis ejus rebus cui gratificatus est, & ob cujus solius commodum res sua adducta est in periculum.

Resp. II. Si res aliena sit pretiosior, teneris ex justitia eam præ tuis conservare. Quia rei alienæ ea debetur custodia, quam quisque prudens in suis rebus adhiberet: quisque autem servaret res suas pretiosiores, relictis vilioribus. Sed tunc si res aliena erat apud te in
com-

commodum solius Domini, potes exigere compensationem totius damni, quod passus es eam servando: nam non teneris eam gratis servare tuo damno, cum in tuam utilitatem non detineas. Si autem erat in commodum tui, & Domini, potes repetere mediam partem damni, quia utriusque causâ res periclitabatur; & par est, ut qui sentit commodum, sentiat & onus, pro ratione commodi. Si verò res apud te erat, in tui solius utilitatem, juxta Lessium & alios, non potes exigere compensationem pro tuis rebus. ex l. 5. cit. ff. *Commod.* Quia cum jactura rerum tuarum minoris, vel æqualis valoris teneris alterum præstare indemnem, cum tantum tui commodi occasione res ejus in periculum istud incidit.

Resp. III. Quando res tua est æquè pretiosa, potes illam præferre alienæ, si res aliena sit apud te in commodum solius Domini, vel in commodum commune. Si verò res aliena sit in commodum tui solius, juxta multos, teneris eam tuæ præferre ex l. 5. cit. quia rem alienam in tui solius commodum acceptam teneris diligentissimè conservare: nec tunc ille debet tibi compensare, cum res sua tui solius causâ periclitaretur: & cum solus ex contractu commodum sentias, par est, ut solus damnum patiaris, præstando id, ad quod tenebaris.

Porro qui rem suam præ aliena conservat, dum tenetur alienam suæ præferre; tenetur ad

ad restitutionem; quia fecit injuriam damnosam.

Q. 6. Quid est Mandatum?

Resp. Est officium gratis susceptum in gratiam alterius: sive est obligatio aliquid agendi, in commodum alterius, gratis suscepta, v.g. negotium aliquod gerendi, aliquid ipsi emendi, &c. nam si pretio suscipiatur, est potius locatio operæ. Mandatum autem non potest esse, nisi de re licita, l. 6. ff. *mandat.* & re integra solvitur morte mandantis, l. 15. *Cod. Mandati.*

Q. 7. Quenam sunt obligationes mandatarii, & mandantis?

Resp. 1. Ex communi Mandatarius, & quis negotiorum gestor, vel procurator tenetur
 1. Alterius negotium diligenter, & utiliter gerere tanquam proprium: nam ad hoc se obligavit acceptando mandatum, nec ei aliter negotium commissum fuisset, ex l. 21. *Cod. mandan.* ibi: *Aliena negotia exacto officio geruntur: nec quidquam in eorum administratione neglectum, ac declinatum culpâ vacuum est.*
 2. Negotium susceptum conficere: voluntatis est enim, suscipere mandatum, necessitatis consummare, l. 17 ff. *commod.* Nam ad id se obligavit illud suscipiendo.
 3. Tenetur saltem de dolo,

lo, & culpa lata, si mandatum in solius mandantis utilitatem gratis susceperit, l. 3. ff. de negot. gest. De levi, si id etiam in suam utilitatem cedat, vel si se obtulerit, cum alius diligentior praesto esset: de levissima vero, si maximam diligentiam promiserit, vel hanc res exigit. 4. Non potest fines mandati sui transire; *diligenter enim fines mandati custodiendi sunt.* l. 5. ff. Mandati. Unde non potest aliquid pluris emere, aut minoris vendere, quam ei praescriptum sit. 5. Non potest mercedem exigere, nisi promissa sit, vel eam prius perierit; nec ei licet operam occulte compensare, alioqui tenetur ad restitutionem. Nam hoc ipso quod mandatum suscipit nihil petendo, censetur velle alteri gratificari, & operam suam gratis ex amicitia praestare, ex l. 1. ff. mandat. ibi: *Mandatum nisi gratuitum nullum est; nam originem ex officio, atque amicitia trahit. Contrarium ergo est officio merces: interveniente enim pecunia res ad locationem, & conductionem potius respicit.*

Resp. II. Mandans tenetur mandatario praebere necessaria ad mandati executionem, & solvere sumptus, ex cap. 6. de procurat. nam id aequitas, & justitia exigit.

Sed quid dicendum de eo, qui absentis, & ignorantis negotium gessit sine mandato?

Resp. Is perinde ac mandatarius tenetur negotium

got
qua
ex
lige
Inst
is,
sua
qua
net
dan
con
ten
eur
tium
der
nar
let,
tur
ope
lia
per

Q
Re
me
pro

gotium alterius diligenter administrare tanquam suum; & resarcire damna absenti illata ex eius culpa lata; imò levi, saltem si alius diligentior negotium illud suscepturus esset. *Instit. de oblig. & l. 20. Cod. de negot. gest.* quia is, qui alterius negotium suscipit, diligentiam suam, ac industriam promittere censetur, quam proinde saltem ordinariam adhibere tenetur. Absens verò tenetur ei impensas, & damna ex negotii administratione secuta compensare, & operæ mercedem congruentem solvere: & si recuset, datur actio contra eum, *l. 2 ff. de negot. gest.* idque etiamsi negotium malè succedat, modò negotii gestor prudentiam, & diligentiam debitam adhibuerit: nam cum res ipsa, & bonum commune postulet, ut res, & negotia absentium administrantur; æquum est impensas ea de causa factas, operas, & damna secuta compensari ei, qui talia negotia gessit. Hic autem rationem expensi & recepti reddere debet, *Instit. de obligat.*

CAPUT V.

De Emptione, & Venditione.

Q. I. Quid est Emptio, & Venditio?

Resp. Q Emptio est pactio pretii dandi pro merce. Venditio est pactio mercis dandæ pro pretio. Unde realiter utraque non est nisi unus

Tom. II,

Ii

con-